

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

18 ЖИЛД, 4 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 18, НОМЕР 4

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 18, ISSUE 4

ТОШКЕНТ-2025

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№4 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2025-4>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Taxirov Farxod
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

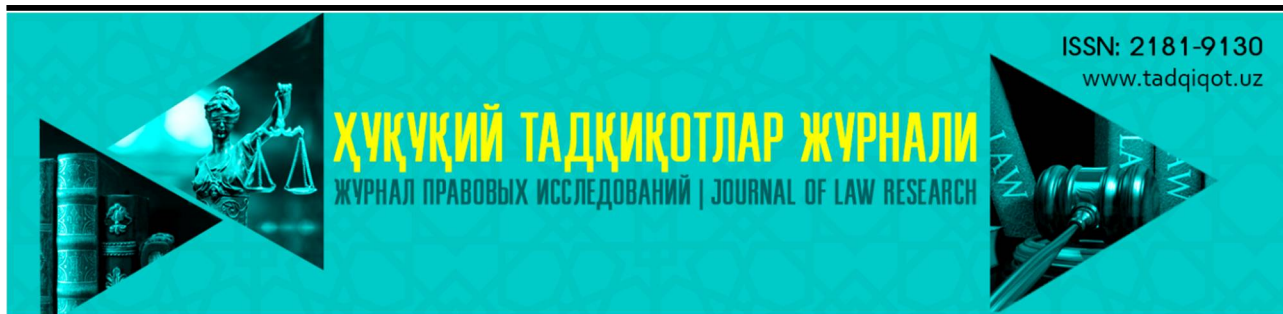
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Abdullayev Jamshid Djamilovich HAQ EVAZIGA TUZILADIGAN STOMATOLOGIK TIBBIY XIZMAT KO'RSATISH SHARTNOMALARINING KUNDALIK HAYOTDA TUTGAN O'RNI VA ILMIY TAHLILI.....	5
2. Хошимова Юлдузхон Олимжоновна ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ ТОВАРНЫХ ЗНАКОВ. НАЦИОНАЛЬНЫЕ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ.....	14
3. Овулов Пўлатжон Илҳом ўғли ЮРИДИК ЖАВОБГАРЛИК ТУШУНЧАСИ, БЕЛГИЛАРИ ВА АСОСЛАРИ.....	23
4. Усмонов Восид Мухаммадиевич МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ НИМАНИ МАН ҚИЛАДИ?.....	33
5. Тулаганова Гулчехра Захитовна ЖИНОЯТ СУДЛОВ ИШЛАРИНИ ЮРИТИШДА АДВОКАТЛАРНИНГ АХБОРОТ- КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИ КЕНГ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ МАСАЛАЛАРИ.....	40
6. Фазилов Фарход Маратович «ТЕОРИЯ РАЗБИТЫХ ОКОН» В УГОЛОВНО-ПРАВОВОМ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКОМ ИЗМЕРЕНИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	52
7. Хо‘jayarova Nilufar Nemat qizi SHAXSGA DOIR MA'LUMOTLARGA QONUNGA XILOF RAVISHDA ISHLOV BERGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	59
8. Садуллаев Жахонгир Джамshedович ҲУЖЖАТЛАРНИ ҚАЛБАКИЛАШТИРИШ, СОТИШ ЁКИ УЛАРДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ.....	65
9. Тошнйёзов Сардор Уралбаевич АЛОҲИДА ТОИФАДАГИ КУЧЛИ ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ МОДДАЛАРНИ ЎТКАЗИШ МАҚСАДИНИ КЎЗЛАМАЙ ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА МУОМАЛАГА КИРИТИШ ЖИНОЯТИ ТАРКИБИГА ОИД АЙРИМ МАСАЛАЛАР.....	73
10. Suyunboyev Ixom Oybek o'g'li HAQIQAT TUSHUNCHASI VA UNING JINOYAT PROTSESSIDAGI O'RNI.....	83
11. Турсунова Маликахон Улугбековна МОДЕРНИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ И ЗАДАЧ ОРГАНОВ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ РЕФОРМ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДИПЛОМАТОВ.....	89
12. Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич КОРРУПЦИЯНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ ВА УНГА ОИД ЗАМОНАВИЙ ҚАРАШЛАР.....	103

12.00.12-ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич,

Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги
Инсон ресурсларини ривожлантириш ва бошқариш бўлими бошлиғи

E-mail: suxbat0199@gmail.com

КОРРУПЦИЯНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ ВА УНГА ОИД ЗАМОНАВИЙ ҚАРАШЛАР

For citation: Gaibullaev Farrukh Yuldashevich. THE LEGAL NATURE OF CORRUPTION AND MODERN VIEWS ON IT. Journal of Law Research. 2025, 10 vol., issue 4, pp. 103-110

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15334123>

АННОТАЦИЯ

Мақолада коррупциянинг келиб чиқиши сабаблари, ҳуқуқий табиати, унинг давлат ва жамият ҳаётидаги салбий оқибатлари, коррупцияга оид назарий ва ҳуқуқий қарашлар, коррупцияга қарши курашишда қарашларнинг ўрни, коррупциянинг тарихий ривожланиш йўллари, унга қарши курашишни такомиллаштиришда замонавий қарашлар баён қилинган. Шунингдек ушбу илмий мақолада мавзуга доир илмий ишлари бўлган олимларнинг айни шу масалага оид илмий қарашлари, шу билан бирга таклиф ҳамда ҳулосалар ҳам ёритиб берилган.

Калит сўзлар: коррупция, коррупциявий омиллар, ҳуқуқий табиат, ҳуқуқий қарашлар, ҳалоллик вакцинаси, ҳокимият ваколоти, коррупциявий жиноят.

Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич,

Начальник Управления развития и управления
человеческими ресурсами Министерства высшего
образования, науки и инноваций Республики Узбекистан
E-mail: suxbat0199@gmail.com

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА КОРРУПЦИИ И СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА НЕЕ

АННОТАЦИЯ

В статье описаны причины коррупции, ее правовая природа, ее негативные последствия в жизни государства и общества, теоретические и правовые взгляды по коррупции, роль взглядов в борьбе с коррупцией, историческое развитие коррупции, современные взгляды на совершенствование борьбы с ней. В данной научной статье также представлены научные взгляды ученых, проводивших исследования по данной теме, а также предложения и выводы.

Ключевые слова: коррупция, коррупционные факторы, правовая природа, правовые взгляды, вакцина честности, власть, коррупционная преступность.

Gaibullaev Farrukh Yuldashevich,
Head of the Department of Development and Human Resources
Management of the Ministry of Higher Education, Science
and Innovation of the Republic of Uzbekistan
E-mail: suxbat0199@gmail.com

THE LEGAL NATURE OF CORRUPTION AND MODERN VIEWS ON IT

ANNOTATION

The article describes the causes of corruption, its legal nature, its negative consequences in the life of the state and society, theoretical and legal views on corruption, the role of views in the fight against corruption, the historical development of corruption, modern views on improving the fight against it. This research article also presents the scientific views of the scientists who conducted research on this topic, as well as proposals and conclusions.

Keywords: corruption, corruption factors, legal nature, legal views, honesty vaccine, power, corruption crime.

Коррупция ҳуқуқбузарлик орасида энг чиркин, давлат ҳокимиятига хавф соладиган йўналишлардан ҳисобланади. У давлат ҳокимияти вакиллари ўз чангалига олиши билан, давлат бошқарувини сусайтиради. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев томонидан амалга оширилаётган иқтисодий, сиёсий, ижтимоий ва бошқа соҳалардаги асосий ислохотлар орасида коррупцияга қарши кураш сиёсати етакчи ўринда туради. Бу ҳолат мамлакатимиз етакчиси томонидан қабул қилинаётган коррупцияга қарши курашиш борасидаги қонун ҳужжатларининг кўлаmidан ҳам кўриниб турибди.

Давлатимиз раҳбари Ш.Мирзиёевнинг 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга йўллаган мурожаатномасида, “Коррупцияга қарши курашишда аҳолининг барча катламлари, энг яхши мутахассислар жалб қилинмас экан, таъбир жоиз бўлса, жамиятимизнинг барча аъзолари, “ҳалоллик вакцинаси” билан эмланмас экан, ўз олдимишга қўйган юксак марраларга эриша олмаймиз. Биз коррупциянинг оқибатлари билан курашишдан унинг барвақт олдини олишга ўтишимиз керак”[1], деб, бежизга таъкидламаган эди.

“Коррупция” тушунчаси – лотин тилидаги “corruptio» сўзидан олинган бўлиб, мазмуни “бузиш, сотиб олиш” маъносини беради ва унинг грамматик бир илдишли маъноси яна “коррозия” сўзи бўлиб, у “чириш” ёки “занглаш” деган мазмунни ҳам беради. Коррупция сўзи лотинча “corruption” сўзидан олинган бўлиб, “пора бериб сотиб олиш,[2]” деган маънони билдиради.

Коррупция – мансаб мавқеидан шахсий мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлган жиноят. Коррупция фаолияти хуфёна иқтисодиётнинг асосий турларидан бири ҳисобланади. Аксарият ҳолларда коррупция деганда давлат амалдорлари томонидан шахсий маффатларни кўзлаб, бойлик орттириш ёки ғараз мақсадларда ўз манфаати йўлида фуқаролардан пора олиш, қонунга хилоф пул даромадлари ёки мулкни қўлга киритиш тушунилади. Аммо, давлат амалдорларигина эмас, балки, фирмаларнинг менежерлари ҳам коррупцияга доир муносабатларнинг иштирокчилари ҳам бўлиши мумкин. Яъни коррупцияга доир муносабатларнинг ташаббусчилари баъзан давлат амалдорлари эмас, балки тадбиркорлар ҳам ҳисобланади.

Айрим мутахассислар коррупция бу давлат ҳокимият вакилларининг ўз мансабини суиистеъмол қилиб, жиноят олами билан бирикиб кетиши деб ҳам тушунтирадilar.

С.Роуз-Акерман коррупцияни шахсий манфаатлар учун ҳокимият ваколатларидан ва қонун томонидан берилган имкониятлардан ноқонуний фойдаланиш сифатида белгилайди[3]. Ж. Аллак ва М. Пуассонлар бу атамани “хизмат мавқеидан шахсий мақсадларда мунтазам фойдаланиш,” деб тушунадilar[4]. Ханс-Вольф Граф буни “бир неча шахслар ўртасидаги ғайритабиий алмашинув сифатида тавсифлайди, бунда бу шахслар (шунингдек, ғайритабиий равишда) учинчи шахслар ҳисобидан ва мавжуд қонунлар ва ҳозирги ахлоқни бузган ҳолда

афзалликларга эга бўлади”[5].

А.Хайденхаймер коррупцияни оқ, кулранг ва қора ранглар билан белгилашни таклиф қилди. “Оқ ранг жамоатчилик фикрида консенсус мавжуд бўлган амалиётларни англатади: бу ҳаракатлар айбланмайди. Улар моҳиятан маданиятга интеграциялашган ва муаммо сифатида қабул қилинмайди. Қора коррупция бошқа консенсуснинг объектидир: хатти-ҳаракатлар жамиятнинг барча қатламлари томонидан – “элита ва жамоатчилик фикри уни қоралаш ва қонун асосида жазолашни хоҳлашга рози бўлганда” қораланади. А.Хайденхаймер “кулранг коррупция” деб атаган, бу борада келишувга эришилмаган амалиётлар, баъзилар, одатда, элита вакиллари коррупцияни жазолашни хоҳласа, бошқалари буни истамайди ва кўпчилик бу масалада аниқ фикрга эга бўлмайди”[6].

Ҳуқуқшунослик доктринасида мавжуд бўлган фикрлар кўлами ва йўналиши орасида уни аниқлашнинг иккита асосий ёндашувини ажратиш мумкин. Биринчи, торроқ ёндашув тарафдорлари: А.И.Долгова, Н.Ф.Кузнецова, Н.А.Лопашенко, С.В.Максимов ва бошқалар коррупцияни давлат ёки бошқа мансабдор шахсларнинг порахўрлик ва ўзбошимчалиги сифатида (битим сифатида) кўриб чиқишни таклиф қиладилар. Иккинчи ёндашув тарафдорлари: А.А.Аслаханов, Л.М.Колодкин, В.В.Лунеев, Н.И.Мелник, З.А.Незнамова, Н.В.Шchedрин ва бошқалар коррупция тушунчасига амалдорни сотиб олиш ва таъмагирлиги ташқари бошқа турдаги мансаб мавқеини шахсий мақсадларда бошқа суиистеъмол қилишни ҳам киритишади.

“Юридик атамалар қомусий луғати”да коррупция тушунчасига “давлат функцияларини бажариш ваколатига эга бўлган (ёки уларга тенглаштирилган) шахсларнинг ноқонуний тарзда моддий ва бошқа бойликлар, имтиёзларни олишда ўз мақоми ва у билан боғлиқ имкониятлардан фойдаланиши, шунингдек, бу бойлик ва имтиёзларни жисмоний ёки юридик шахслар қонунга хилоф равишда эгаллашига имкон бериши”, деб таъриф берилган. Яна бошқа адабиётларда эътироф этилишича, коррупция атамаси “сиёсат ёки давлат бошқаруви соҳасидаги жиноий фаолият бўлиб, мансабдор шахслар ўзларига берилган ҳуқуқлар ва ҳокимият имкониятларидан шахсий бойиш мақсадида фойдаланишидан иборат”, деб тавсифланган.

“Коррупция” тушунчаси бўйича бир қатор халқаро ташкилотлар, эксперт-мутахассислар, ҳуқуқшунос олимлар томонидан ўзларининг илмий ишларида турли хил таърифлар беришган. Ушбу тушунча тарихига назар ташлайдиган бўлсак, дастлаб Г.Брукс ўзининг илмий ишларида “коррупция – оз ёки кўп миқдордаги шахсий манфаат кўриш мақсадида ўз мажбуриятларни қасддан нотўғри бажариш ёки бажармаслик ёхуд мансаб ваколатидан ҳеч қандай асосларсиз фойдаланиш”[7], деб таърифлаган.

Ҳуқуқшунос олимларнинг илмий ишларида, коррупцияга берилган таърифни тор ва кенг маънода икки хил ёндашилганлигига гувоҳи бўлдик. Масалан, тор маънодаги ёндашувни Н.Кузнецова “коррупция – салбий ижтимоий ҳодиса бўлиб, ҳукуматни пулга сотиб олиш демакдир, бир шахсни моддий манфаатдор этиш эвазига уни ўзига оғдириб олиш мумкинлигидир”[8], - деб тарифлаган.

Коррупция – шахснинг ўз мансаб ёки хизмат мавқеидан шахсий манфаатларини ёхуд ўзга шахсларнинг манфаатларини кўзлаб моддий ёки номоддий наф олиш мақсадида қонунга хилоф равишда фойдаланиши, худди шунингдек бундай нафни қонунга хилоф равишда тақдим этиш[9].

Мутахассислар томонидан билдирилган фикрларга асосланиб айтиш мумкинки, коррупциянинг пайдо бўлиши ва ривожланишига қуйидаги омиллар сабаб бўлар экан:

1. Иқтисодий аҳвол (иш ҳақининг камлиги, давлат хизматчисининг шахсий бизнесга боғлиқлиги, инсофсиз рақобат, монополия ва бошқалар).

2. Институционал тузилмалар фаолиятидаги камчиликлар (давлат хизматчилари малакасининг камлиги, ички назоратнинг сустлиги, қонунчиликдаги бўшлиқлар ва бошқалар).

3. Салбий ижтимоий-маданий омилларнинг (интизомсизлик, ҳалолликнинг етишмаслиги, жамоатчилик назоратининг етишмаслиги ва бошқалар) мавжудлиги[10].

Коррупция – шахсий ёки гуруҳ манфаатларини кўзлаб даромад олиш ёки бошқа манфаат кўриш мақсадида хизмат мавқеи ёки мансабидан ноқонуний фойдаланишдир. Маълумки, давлат органларига бўлган аҳоли ишончининг йўқолиши коррупция жиноятларини жамиятга етказадиган энг хавфли ижтимоий-салбий хусусияти ҳисобланади. Аҳолининг давлат аппаратида бўлган ишончига путур етиши оқибатида давлатнинг роли ва ваколати сусайишига олиб келади. Натижада турли сиёсий инкирозлар ва норозиликлар пайдо бўлиши, яширин иқтисоднинг улуши ўсиши кузатилади. Шу сабабли Ўзбекистонда иқтисодиёт барқарорлигини таъминлаш ва коррупцияга қарши курашиш механизмларини ислоҳ қилиш бўйича бир қатор ислохотлар амалга оширилаётганлиги эътироф этилмоқда.

И.Карпец “Коррупция жинояти таркибини кашф этиш ҳолати йўқ, “чунки жаҳондаги қонунларнинг бирортаси “коррупция” тушунчаси жиноят таркиби сифатида тилга олинмайди, зеро у жиноят таркибини ташкил этмайди, балки жиноятчилик сингари бошқа ижтимоий ҳодисалардек, ижтимоий ҳодисадир”[11], деб таъкидлайди. Н.Кузнецова, эса “коррупция” - бошқарув субъектларининг ҳокимият ваколатларидан фойдаланишда шахсий манфаатларини ҳокимият манфаатларидан устун қўйиш”[8], деб кенгрок таърифлаган. И.Карпец ва Н.Кузнецоваларнинг коррупция тушунчасига берган тор маънодаги таърифларига қўшилиб бўлмайди. Уларнинг таърифларида коррупцияга хос бўлган бир-бирини такрорламайдиган бироқ ўзига хос белгилар изоҳланган.

Халқаро ташкилотлар ҳам коррупция тушунчасига ўзига хос жиҳатдан таъриф берган. Хусусан, Европа Кенгаши Гуруҳларининг (ГРЭКО) 1995 йил 22–24 февралда Страсбург шаҳрида Коррупция муаммолари бўйича ўтказган 1-сессиясида, “коррупция” тушунчасига қуйидаги мазмунда таъриф берилган: “Коррупция-пора олиш (ўзига оғдириш), давлат ёки хусусий соҳада муайян ваколатга эга бўлган шахс, мансабдор шахснинг ёки хусусий соҳада фаолият юритадиган шахс ёки мустақил агентнинг ўз мансаб вазифасидан ёки шунга ўхшаш муносабатлардан келиб чиқадиган мажбуриятларини бузадиган, шунингдек, ўзи ёхуд ўзга шахслар манфаати йўлида ҳар қандай шаклдаги афзалликларга эга бўлиш мақсадида ифодаланган хатти-ҳаракат”[13].

1979 йил 17 декабрда БМТ томонидан қабул қилинган Ҳукукий тартиботни сақлаш бўйича мансабдор шахсларнинг хулқ-атвор кодексига: “Коррупция тушунчаси миллий ҳуқуқда белгиланиши лозим”, деб қайд этилган, лекин мазкур ҳодисанинг намунавий таърифи келтирилган: “...мансабдор шахс ўз мансаб ваколатлари соҳасида ҳар қандай шаклдаги ҳақ эвазига мазкур ҳақни берувчининг манфаатларида, лавозим йўриқномаси қоидаларини бузган ҳолда ёки бузмасдан муайян ҳаракатларни бажариши ёки ҳаракатсизлиги”.

Коррупция тушунчасига келтирилган аксарият таърифларда коррупция ва мансабдор шахс ваколатлари ўртасида боғлиқликка алоҳида эътибор қаратилган, чунки коррупция ва мансаб ваколати бир-бирини талаб этувчи омиллар саналади. Миллий ҳуқуқшунос олимларимиздан Р.А.Зуфаровнинг фикрича “Коррупция-давлат хизматидаги мансабдор ва масъул мансабдор шахсларнинг ўз мансаб мавқеи ва эгаллаб турган мансаб лавозими ҳамда у билан боғлиқ бўлган обрўсидан шахсий наф кўриш ёки бир гуруҳ шахсларнинг манфаатлари йўлида ғараз мақсадларда фойдаланишдан иборат бўлган ижтимоий хавфли қилмишлар йиғиндиси”[14].

Б.Ж.Ахроровнинг фикрича, “Коррупция ўзида бир неча жиноятларни мужассамлаштирган, мансабдор шахслар томонидан давлат ҳокимияти ёки бошқаруви ваколатларидан фойдаланган ҳолда шахсий манфаатларни ёки бошқа шахслар манфаатини кўзлаб содир этиладиган жиноятлар йиғиндиси.”[15]

Қ.Р.Абдурасулова “Коррупция ижтимоий феномен, жамият ва ижтимоий муносабатлар натижаси, ижтимоий ва ҳўжалик фаолиятини бошқариш функциясининг ўзига хослигидан келиб чиқиб пайдо бўлади, яъни айнан шундай ҳолатда мансабдор шахсда жамият ва давлат манфаатларини эмас, балки, ўз шахсий ғараз ниятидан келиб чиқиб ресурсларни тасарруф этиш ва қарорлар қабул қилиш имкониятини ўзида вужудга келтириш”[16], - деб тушунтиради.

“Коррупция” тушунчасига берилган таърифлар ўзаро мунозарали бўлиб, унга берилган таърифлари бўйича якуний тўхтамга келадиган бўлсак, олимлар ушбу тушунча таърифида шахс ва жиноятни содир этиш усули бўйича алоҳида белгилар кўрсатилган ҳолда таърифлашган, дейиш мумкин.

Таълим соҳасидаги “коррупция” тушунчасига дастлабки илмий йўналишдаги таърифни Стефен Хейнеман берган бўлиб, унинг фикрига кўра, “Таълимда коррупция шахсий ва моддий манфаат учун ваколатни суистеъмол қилиш ҳисобланади”[17]. У таълимни энг муҳим давлат бойликларидан бири сифатида баҳолаб, ушбу соҳадаги коррупция моддий манфаатдорлик билан бирга шахсий манфаатни (номоддий) ҳам қамраб олишига алоҳида урғу берган. Фрэнк Анекьярико ва Джеймс Б. Джейкобс таълим соҳасидаги коррупцияга моддий манфаат учун ваколатни суистеъмол қилиш сифатида таъриф берган[18].

Коррупциянинг тарихий ўзаклари жуда қадимга бориб тақалиб, бу ҳол қабилада маълум мавқега эга бўлиш учун қабила сардорларига совғалар бериш одатидан келиб чиққан деб тахмин қилинади. Ўша даврларда бу нормал ҳолат сифатида қабул қилинган. Бироқ, давлат аппаратининг мураккаблашуви ва марказийлашуви коррупциянинг давлат ривожланишига катта тўсиқ эканлигини кўрсатди.

Коррупцияга қарши курашган биринчи давлат сифатида қадимги Шумер давлати тан олинади. Қадимги давлатларни айникса ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг порахўрлиги каттиқ ташвишга солганлиги бизгача сақланиб қолган манбалардан маълум. Чунки, бу ҳолат давлатнинг обрўсига жуда каттиқ путур етказарди.

Коррупция, албатта бугун пайдо бўлган иллат эмас, у қадимдан мавжуд. Қадимги юнон файласуфи Аристотел айтганки, “ҳар қандай давлат тизимида-қонунлар ва бошқа фармойишлар орқали ишни шундай ташкил қилиш керак-ки, унда мансабдор шахсларни ноқонуний йўл билан бойишига йўл қўймаслик лозим.” Француз мутафаккири Шарл Монтескье эса бу борада “Асрлар тажрибасидан маълумки, ҳар қандай ҳокимият ваколатига эга бўлган шахс, уни суистеъмол қилишга мойил бўлади ва у маълум бир мақсадга эришмагунча шу йўналишда юради”, деган фикрларни билдирган.

Коррупциянинг келиб чиқиши тарихи ва ривожланиши масалаларини Н.Макиавелли ўрганиб, уни йўталга қиёслаб шундай деган эди, “коррупцияни ҳам йўталга ўхшаб олдин аниқлаш қийин, аммо даволаш осон, лекин бу касални ўтказиб юборсангиз уни аниқлаш осон, аммо даволаш қийин”. Мана шу сўзлардаги ҳақиқатни бугунги кунда дунё бўйича кенг тарқалган коррупция кўринишларига нисбатан ҳам қўллаш мумкин бўлади.

XVII-асрда Томас Гоббс: “Коррупция-даврлар оша ўсиб келаётган илдиз бўлиб у ҳар хил орзу-ҳаваслар ортидан бирортаям қонунни менсимасликдир”, деган.

Коррупциявий қилмишларга муносабат ватанимиз тарихида ҳам анча қадимдан мавжуд бўлганлиги ҳақида тарихий манбаларда ҳам, мутафаккир олимлар, ёзувчиларнинг асарларида ҳам қайд этилган. Масалан, буюк бобомиз Амир Темурнинг «Темур тузуклари»да ҳам амалдорлар халқдан солиқ йиғишда ҳам, ипак йўлидан ўтаётган савдогарлар карвонларидан олинadиган йиғимларни олишда ҳам адолатли ва инсоф билан ёндашишлари белгилаб қўйилган.

Ўз даврининг мутафаккирлари бўлмиш Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек, Бобир, Ахмад Дониш, Мукумийларнинг асарларида ҳам амалдорлар томонидан оддий халқни ишончини суистеъмол қилиш ҳолатлари қораланиб, танқид остига олинган. Шунингдек, бугунги кунда А.Темур бобомиз тўғрисида “Етти олам ҳукмдори” номли асарида Англиялик ёзувчи Хилда Хукхем шундай ҳолатни тасвирлаган, “Хукмдор Амир Темур Персияга қилган беш йиллик юришидан кейин империя пойтахти Самарқандга қайтиб келгач, унинг йўқлигида Самарқандга ҳукмдор қилиб қолдирилган амир устидан, халқ амир солиқларни ошириб юборганлиги тўғрисида шикоят қилгач, император халқни арзи тўғри эканлигига ишонч ҳосил қилгач, ўша амирни жазолаб, мол-мулкни мусодара қилиб халққа қайтарганлигини” айтади.

Коррупциявий қилмиш ва унинг омиллари соҳалар бўйича алоҳида ўрганиш талаб қилади. Айникса, таълим соҳасида коррупциянинг хавфи анча хатарли. Таълимда коррупцияга қарши курашиш масаласида тадқиқот олиб борган М.Абдуллаева “халқ таълими соҳасидаги

коррупция” тушунчасига қуйидагича таъриф беради: “Халқ таълими соҳасидаги коррупция-халқ таълими соҳасида фаолият юритувчи шахснинг мактаб таълими соҳасида маъмурий бошқарув, таълим жараёни, меҳнат муносабатлари, молия-хўжалик фаолиятида хизмат ёки мансаб мавқеидан, шахсий манфаатларини ёхуд ўзга шахсларнинг манфаатларни кўзлаб моддий ёки номоддий фойда олиш мақсадида қонунга хилоф равишда фойдаланиши (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик) шунингдек бундай нафни қонунга хилоф равишда тақдим этиш, бирон ноқонуний афзалликни ваъда қилиш, таклиф этиш ҳисобланади”, деб таъкидлайди[19].

Қонунчилик орқали коррупцияни ҳукукбузарлик ёки жиноят сифатида тан олиш энг маъбул йўл бўлди. Коррупциявий хатти-ҳаракатлар содир этилиши ёки оқибатининг қўлами қандай бўлишидан қатъий назар, у албатта қонун билан таъкиб этилиши муҳим ҳисобланади. Шунга кўра республикаимиз қонунчилигида коррупцияга тегишли тушунтириш берилди.

Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 3 январдаги “Коррупцияга қаршии крашиш тўғрисида”ги қонуннинг 3-моддасида: “Коррупция-шахснинг ўз мансаб ёки хизмат мавқеидан шахсий манфаатларини ёхуд ўзга шахсларнинг манфаатларини кўзлаб моддий ёки номоддий наф олиш мақсадида қонунга хилоф равишда фойдаланиши, худди шунингдек бундай нафни қонунга хилоф равишда тақдим этиш”, деб мустаҳкамланди.

Қонундаги бу тушунча БМТнинг 2003 йилдаги Коррупцияга қарши конвенциясининг талабларига ҳам мос келади. БМТнинг халқаро миқёсда коррупцияга қарши кураш бўйича Маълумотида шундай “Коррупция-бу шахсий мақсадларда наф кўриш учун давлат ҳокимиятини суиистеъмол қилиш,” дейилган. Коррупция тушунчасига берилган шунга ўхшаш таърифга Жаҳон банкининг ҳозирги дунёда давлатнинг ролига бағишланган ҳисоботида ҳам дуч келиш мумкин: “коррупция – бу “шахсий наф кўриш йўлида давлат ҳокимиятини суиистеъмол қилиш”.

Олий таълим тизимида коррупция ўзига хос кўринишлари билан ажралиб туради. Бир томонда моддий манфаат бўлса, иккинчи томонда билим олиш йўлидаги ғайриқонуний ҳаракатлар бўлади. Бу соҳада олимлар турлича қарашларга эга.

А.Osipian олий таълим соҳасида коррупцияни давлат ёки корпоратив ишончни суиистеъмол қилиш орқали таъқиқланган моддий ёки номоддий бойликлар олишдаги муносабатларни тартибга солиш учун яратилган норасмий алоқалар тизими, деб ҳисоблайди[20].

Украинанинг Таълимни режалаштириш халқаро институти илмий ходимлари А.Базхал, Т.Галковская, О.Скрипкин “олий таълимдаги коррупцияни давлат хизматчиси томонидан мансаб ваколатини сусистемол қилиши натижасида таълим олиш ҳуқуқига, сифатида, тенглигига салбий таъсир қилувчи ҳаракатлар”, деб баҳолайди[21].

Коррупцияга қарши кураш бўйича дунёнинг етакчи ташкилоти Transparency International халқаро агентлиги коррупцияни шахсий манфаатлар учун ишониб топширилган ваколатни суиистеъмол қилиш деб таърифлайди[22]. Коррупция тўғрисидаги Фуқаролик-ҳуқуқий конвенцияда Коррупцияга қарши давлатлар гуруҳи (ГРЕСО) деб номланган яна бир нуфузли халқаро ташкилот қуйидаги таърифни таклиф қилади: “...олувчидан талаб қилинадиган ҳар қандай бурч ёки хатти-ҳаракатнинг нормал бажарилишини бузадиган тўғридан-тўғри ёки билвосита пора ёки бошқа имтиёз (ёки ваъда) тўғрисида сўров, таклиф ёки қабул қилиш”[12].

Жаҳон Банки Институтининг Глобал Дастурлар директори Даниел Кауфманнинг The Cato Journalнинг 2007 йилдаги нашридаги сўзларига кўра, 2007 йилдан бошлаб ишбилармонлар доирасида олинаётган ва берилаётган пора миқдори триллион доллардан ошиб кетган - бу дунё ялпи ички маҳсулотининг 2 фоизидан ортигини ташкил этади, 2024 йилда бу кўрсаткич 4 фоиздан ортди.

Давлатимиз раҳбари Ш.Мирзиёевнинг 2025 йил 5 март куни Миллий кенгашда сўзлаган нутқида ҳам коррупциявий омилларнинг мамлакатда ўтказилаётган ислохотларга қанчалик тўсқинлик қилаётганини аниқ факт ва рақамларда кўрсатиб ўтди ва унга қарши курашиш бўйича элликка яқин йўналишларни белгилаб берди.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, коррупция тушунчасининг ҳуқуқий табиатини яхши билиш, келгусида ушбу соҳада содир этиладиган ҳар қандай ҳуқуқбузарлик ва қилмишнинг хусусиятларини тушуниб олиш, унга қарши қатъий чоралар белгилаш, жамиятда ҳуқуқий қарашларни янада бойитиш ва коррупцияга қарши мурасасиз авлодни тарбиялашга хизмат қилади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 январь куни Олий Мажлисга қилган мурожаатномаси (Message of the President of the Republic of Uzbekistan to the Oliy Majlis of January 24, 2020). // <https://nrm.uz/contentf?doc=612868>
2. Юридик энциклопедия (ю.ф.д., проф У.Таджихановнинг умумий таҳририда).-Т.: “Шарқ” НМИУ, 2001. –Б.211. (Legal Encyclopedia (under the general editorship of Ph.D., prof. U. Tajikhanov).-T.: "Shark" NMIU, 2001. -B.211)
3. Rose-Ackerman S. Corruption // Readings in Public Choice and Constitutional Political Economy / С. К. Rowley, F. G. Schneider (eds). New York: Springer, 2008. Pp. 551–566.
4. Аллак Ж. Коррупцированные школы, коррупцированные университеты: Что можно сделать? Париж: Международный Институт планирования образования ЮНЕСКО, 2014. – 33 с. (Allak J. Corrupt Schools, Corrupt Universities: What Can Be Done? Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning, 2014. – 33 p.)
5. Graf H.-W. Korruption, Fouque Literaturverlag, 1. Au., Egelsbach u.a., 2000. – P. 39.
6. Шедий М. В. Типология коррупции и основные модели коррупционных стратегий поведения // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право. 2011. № 8. С. 86–89. (Shediy M. B. Typology of corruption and the basic model of corrupt strategic behavior // Scientific statements of Belgorod State University. Series: Philosophy. Sociology. True. 2011. No. 8. P. 86–89)
7. Brooks, G. (2016) Criminology of Corruption: Theoretical Approaches. Basingstoke: Palgrave Macmillan // <https://www.uwl.ac.uk/staff/graham-brooks>
8. Кузнецова Н.Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений. Вестник МГУ.-Сер.11. - 1993. № 1. С.21.4. Комиссаров В.С. “Уголовно-правовые аспекты борьбы с коррупцией”, Вестник МГУ. Сер. 11. - 1993. - № 1. С. 26. (Kuznetsova N. F. Corruption in the system of criminal offenses. Bulletin of Moscow State University.-Ser.11. -1993. No. 1. P.21.4. Komissarov V. S. "Criminal-legal aspects of the fight against corruption", Bulletin of Moscow State University. Sir. 11. - 1993. - No. 1. P. 26) URL: <http://cj.bgu.ru/reader/article.aspx?id= 21340>.
9. <https://advice.uz/uz/document/2324>
10. Коррупцияга қарши курашиш. Дарслик. // Масъул муҳаррир: А.Ш. Бекмуродов: – Тошкент: “Akademiya”, 2022.-Б.92 (Fight against corruption. Textbook. // Editor-in-chief: A.Sh. Bekmurodov: - Tashkent: "Academy", 2022.-B.92)
11. Карпец И.И. Организованная преступность как социальная и юридическая проблема, ее тенденции и причины. Организованная преступность -2 // Под ред. А.И. Долговой, С.В.Дьякива. – М., 1993. – С.-15. (Karpets I.I. Organized crime - a social and legal problem, its trends and causes. Organization of crime-2 // Ed. A.I. Dolgova, S.V. Dyakiva. - М., 1993. - P.-15)
12. Группа государств по борьбе с коррупцией ГРЕКО. Конвенция о гражданско-правовой ответственности за коррупцию. Страсбург, 4 ноября 1999 года (State Group against Corruption GRECO. Civil Law Convention on Corruption. Strasbourg, November 4, 1999).
13. Симон А.Л. (2010). Правовые основы международного сотрудничества в сфере противодействия коррупции. Вестник Волгоградской академии МВД России, (3 (14)), 92-100. (Simon A.L. (2010). Legal basis for international cooperation in combating corruption. Bulletin of the Volgograd Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia, (3 (14)), 92-100)
14. Зуфаров Р.А., Ахраров Б.Ж. Коррупция. Қонун. Жавобгарлик. /Монография. -Т.: ТДЮИ, 2011.-Б.20 (Zufarov R.A., Akhrarov B.J. Corruption. Law. Responsibility. / Monograph. - Т.: TYUI, 2011.-P.20)

15. Ахраров Б.Ж. Бошқаруви тартибига қарши мансабдорлик жиноятлари учун жавобгарлик муаммолари: юрид. фан.докт. ...диссертация. – Т.: ТДЮИ, 2008. – Б.143-146. (Akhrarov B.Zh. Problems of responsibility for official crimes against the order of management: jurid. Doctor of sciences ... dissertation. - T.: TDYUI, 2008. - P.143-146)
16. Абдурасулова Қ.Р. Коррупция жиноятчилигининг умумий тавсифи, сабаблари ва олдини олиш. Илмий мақола. Ҳуқуқий тадқиқотлар журнали. Journal of law research/ 3-Махсус сон. – Б.20-28. (Abdurasulova K.R. General characteristics, causes and prevention of corruption crime. Scientific article. Journal of legal studies. Journal of legal studies / 3-Special issue. –P.20-28)
17. Stephen P. Heyneman/Education and corruption/International Journal of Educational Development/ Volume 24, Issue 6, November 2004. -P.637-648 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0738059304000343?via%3Dihub>
18. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/P/bo3633806.htm>
19. Абдуллаева М. Халқ таълими соҳасида коррупциянинг олдини олиш, тушунчаси, мақсад ва вазифалари. (Abdullaeva M. Prevention of corruption in the field of public education: concept, goals and objectives) https://www.researchgate.net/publication/378464345_Halk_talimi_soasida_korruptsianing_oldini_olis_tusuncasi_maksad_va_vazifalari.-Б.216-217
20. Osipian A. “Glossary of Higher Education Corruption with Explanations”, 2009, p – 26. <http://people.vanderbilt.edu/~ararat.osipian>.
21. <http://www.osvita.org>.
22. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>. Дата обращения: 19.12.2024 г.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

18 ЖИЛД, 4 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 18, НОМЕР 4

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 18, ISSUE 4

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000